

479

DISCURSUS JURIDICUS
CRIMINE MA-
LEFICII,
Son **Gauberey**/

Quem
Annuente S. Sancta Triade,
Conscensu & Authoritate,
Magnifici I^Ctorum Ordinis, in Florentissimâ
Salana

SUB PRAESIDIO

Viri Prenobilissimi, Consultissimi atque Excellentissimi

DN. JOH. VOLK. **Bechmanns**/

Hereditarii in Obern Tröbra /jeti & Antecessoris cele-
berrimi, Consiliarii Saxonici, Curiae Provincialis, Facultatis Ju-
ridicæ & Scabinatus Aſfessoris gravissimi,

Dni Patroni, & Promotoris omni obſervantia
aternum de venerandi

in Auditorio Juridico

*Publicæ Eruditorum disquisitioni
submitit*

AUTHOR

Joach. Ernst. Röber /Lenzenâ. March.

ad diem Octobr. anni 1678.

Litteris Samuelis Adolphi Müllerri,

VIRIS

Maxime Reverendo, Magnifico, Per-Generosis, Pranobilissimis,
ac Praefrenuis,

DOMINO

FRIDERICO-DIETERICO
de KAPPELLEN

Ecclesiae Cathedralis Havelbergensis Decano, Lübecensis
Canonico spectabili, Serenissimo Principi Megapolita-
no a Consiliis Secretioribus, distictus Prignizenis in Mar-
chia Electorali directori gravissimo, Hereditario
in Mandenmuss/ Laslich und Zapel.

DOMINO

LEVINO FRIDERICO
de BISMARCK,

Electorali in Palæo-Marchia Commissario emi-
nentissimo, Hereditario in Krebsen/
Dobblin / etc.

ut &

Generoso, Pranobilissimo, ex virtutis culore
eminentissimo,

DN. CUNO-HARTWIGIO
de QVIZOVV,

Hereditario in Eldenburg & Klezke, iam in alma
Viadrina Elegantioris literaturæ cultori
perindustrio

Dominis suis gratiosis

Nec non
VIRIS Nobilissimis, Serenissimis, Clarissimis
DNO
CHRISTIANO STRYKIO,

Venetorum, Hispanorum, Imperatoris olim Centu-
rioni maximè strenuo, jam Electorali Telonio-
rum Lenzensium Questori
dignissimo

DOMINO

CHRISTIANO CLASEN,

Exercitus Danici quondam Metatori strenuo, jam
Domus Eldenburgicæ Præfecto
laudatissimo

Fautoribus ac Promotoribus suis omni observantia
colendis, eternum suspiciendis

Cum sincera appreceptione
Omnigenæ prosperitatis

Discursum hunc juridicum
consecrat

A U T H O R.

802631

I.N.J.

PRAEFAMEN.

REctè dicitur l. 51. §. quod si ff. de his qui effud.
vel dejec. maleficia non oportet esse impu-
nita. Interest n. Reipubl. delinquentes
puniri & vclut membra putrida tolli l. 51.
§. 2. ad L. Aquil. l. 4. §. 2. ff. d. nox. act. ne
bonam corporis partem inficiant, corruptant atq[ue]
Rempl. turbent, & ut unius pœna metus sit multorum l. 1.
C. ad L. Ful. repet. Hinc quoque magistratui politico
gladius est concreditus, ut in facinerosos eodem animad-
vertat, eosq[ue] pœnâ afficiat promerita, quo boni in tuto
vivere & Respl. grata tranquillitate perfrui possit. Proh
Deum immortalem ! quam turbidus undique Rerum-
publicarum foret status , si judices in delicta à nefariis
comissa non inquirerent. Sunt a. variæ criminum
species, quas impræsentiarum recensere supersedemus.
Sufficiat hic mentionem fecisse criminis maleficii , de
quo nunc non nulla sumus disserturi. Antequam au-
tem rem ipsam aggredimur, Te ò summum imploramus
Numen, ut nobis Tua gratiâ adesse velis, quo præsens la-
bor noster non inchoetur solum , sed & feliciter finiatu
vergatque in Tui sanctissimi Nominis unicam gloriam

CAPUT I.

DE DEFINITIONE NOMINALI ET REALI.

§. I.

Ntequam ad rem ipsam nos conferamus, h̄ic vocis aliqualem rationem habebimus, evolutionemque nominalē reali p̄mittemus. Unde autem vox maleficii descendat, facile patet, nempe ab adverbio malē & facio. Gr̄cē dicitur *κακόγενης*.

§. II. Quod ~~z~~quivocationem hujus vocis spectat, non uno eodemque modo sumitur h̄ec vox. Vel enim accipi potest (1.) *generalius* pro quovis delicto seu criminis, quo Respubl. turbatur *I. 51. §. quod si ff. de his, qui deiec. vol effnd.* (2.) *generaliter*, pro quibusunque artibus illicitis, quas quis cooperante Diabolo exercet & sic describitur à Magnif. Dn. Struv. *Ex. 49. tb. 61.* quod sit ars illicita, cum quis Dæmone cooperante hominibus corumque bonis damnum infert, illos deludit, miraculosa facere conatur, aut divinandi curiositatem profitetur (3.) *specialiter*, pro illâ arte illicita & diabolica, quam exercent Lamiæ seu Sagæ, & sic posset describi, quod sit ars illicita atque diabolica, quâ Sagæ seu Lamiæ diabolo cui se manciparunt cooperante utuntur, hominibus eorumque bonis nocentes. Et h̄ec ultima acceptio est hujus loci, neglectâ prima & secunda.

§. III. Illud autem hic monemus antequam cap. 2.
exordiamur; nos hic non posuisse accuratas definitiones,
sed aliquales saltem descriptiones,

CAP. II.

DE

SUBJECTO HUJUS CRI- MINIS.

§. I.

Subjectum maleficii in specie considerati non constituunt (1.) *Exorciste seu sortilegi, Segensprecher / qui ope carminis vel characterum morbos curare, dæmonia ejicere, vim tormentorum inhibere student.* *Bruunem. pr. Inq. cap. 9. n. 18.* Nec (2.) *Magi, qui ad quæsita authores furti, vel aliorum delictorum indicant, thesauros artibus illicitis invenire conantur. Dicuntur germanicè Wahrsager / si foeminæ sunt, Kluge Frauen.* *Carpz. Pr. Crim. par. 1. quest. 50.*

§. II. Nec (3.) *Praestigiares, qui ejusmodi exercent præstigias, atque fascinationes ita ut naturali agilitate fieri non possint.* Nec (4.) *Haruspices & Augures : Illi olim exta victimarum in ara inspiciebant & futurorum site dæmonis scrutinium instituebant : Hi erant interpres Auguriorum & ex avium volatu arte dæmonis futura divinabant.* *Rosin. antiqu. Roman. sub voce Haruspex. item Augur.*

§. III. Nec (5.) *Necromantici, qui per mortuorum cadavera aliquid prædicunt* *Farin. prax. Crim. l. i. t. 3. q. 20. n. 74.* Nec (6.) *Mathematici, qui scil. nomine scientiz abutuntur eoque sua somnia palliant & pacto vel expresso vel tacito cum diabolo inito ex mera saltim superstitione eventus certos ab astris necessitudine aliqua pendentes prædi-*

prædicant & de his intelligenda l. 6. C. de malef. & mathem.

Nec (7.) Spiritum familiarem habentes;

§. IV. Verum autem Subjectum maleficij in specie spectati constituant Sagz five Lamiz dictz à λαυία Beli & Libiz filia, quz fuit insignis venefica, prout annotat Cellar, in diction. græc. latin. Germanicè vocantur Hexen ita dictz ab Amazonum Duce itidem insigni venefica. Thumm. in tract. Theol. de Sagarum Impiatis quest. 2. item appellantur Unholden / quoniam Sagz cum magistro suo Diabolo adversus quoslibet odium animo fixum gerere censemuntur.

§. V. Describuntur autem Sagz quod sint ejusmodi personæ, quz abnegato Deo (1.) obstrictz diabolo (2.) tempestates & tonitrua excitant, (3.) hominibus eorumque bonis nocent, (4.) Conventus diabolicos, ad quos infurca, baculis aut scopis feruntur, visitant, (5.) & cum Dz. mone nefandam libidinem exercent Carpz. pract. Crimin p. I. quest. 48. n. 7.

§. VI. Queritur hic (1.) an inter Sagas & dæmonem, qui corpore præstigiolo comparet verum pactum sive fœdus celebretur? Nonnulli questionem negant, sed confundunt pactum non verum cum illicito. Illud concedimus pactum hoc maximè esse impium & illicitum, negamus autem non esse pactum verum. Adest enim hic essentia pacti, quæ consistit in duorum vel plurium in idem placitum consensu l. 1. ff. de pac. Ergo quoque est verum pactum. Nec obstat hic intervenire naturarum diversitatem. Sufficit intervenire ea, quæ ad essentiam pacti requiruntur. Et quis illud pactum diceret non esse verum, quod olim inter Deum atque sanctos Viros est initum, propter naturarum disparitatem? Proinde manet nostra assertio pactum inter dæmonem & sagas initum esse verum licet, simul turpe & improbum pactum ad quod servandum non sint obstrictz, quoniam de jure impossibilia habentur l. fil. 15. ff. d. condit. instit. horum autem nulla est obligatio l. impossibilium. 185. ff. d. R. L.

§. VII. Brevibus hīc antequām reliqua propone-
mus, exponemus, quo modo Sagæ lese deyoveant dēmo-
ni. Nempe (ut ex ipsarum constat confessionibus) solent
præcedente stipulatione, S. Sanctam Trinitatem, bapti-
smum, omnemque cultum divinum abnegare & abjurare &
diabolo se mancipare, quod ipsius propriæ esse, ipsum
perpetuò diligere, Dei omniumque hominum perpetuae
hostes esse, item quod liberos suos ipsi devovere, artibus
que magicis erudire velint. *Chirland. d. sortil. qu. 3. num. 1.*
Imo offerunt ipsi syngrapham interdum proprio sanguine
scriptam, qua certum vel etiam non certum tempus expri-
munt. Sic *Carpz. p. 1. quæst. 50. n. 28.* scribit quod Saga sex an-
nos se Dæmoni obstrinxerit scriptis proprio sanguine sex
lineolis, quibus eos exprimere voluit.

§. IIX. Initur verò ista pactio vel mītus solenniter,
quando non ipsi diabolo, sed ejus nomine alii cuiquam ma-
lefico sese obstringunt, vel solenniter, quando præsentī-
bus Sagis dæmoni in solio majestatis Regio more sedenti
sese mancipant. *Farin. quæst. crimin. 20. n. 77.* His ita factis
dæmon rursus (si ipsarum denunciationibus credere licet)
pollicetur, se velle ipsarum voluntati morem gerere, eoq;
niti, ut in hoc mundo in summa rerum abundantia vivere
possiat. In signum initi fœderis solet ipsis arrham, quam
plerumque in testarum fragmenta postea mutari dixerunt
striges, dare. *Chirland. d. sortil. d. quæst. 3. n. 1. legg.* Hat In-
quisitin gestanden / daß sie sich mit dem bösen Feinde ver-
bunden und die Lauffe von ihm angenommen / wie auch an
Gelde ein Kopfstück / dergleichen er ihr Wochentlich zuge-
ben versprochen / wie wohl ers nicht gehalten / ic. *Philipp.*
Eclog. 87. l. 4. n. 10. imo certa stigmata mortu aut ungue ipsis
imprimere de hisce vid. cap. 3. d. iudiciis. Ipsæ sagæ quoque
ut testatur Zepper. *in explicat. LL. Mosaic.* Dæmoni
canem vel felem consecrant inito hoc turpissimo fœ-
dere.

§ IX. Quæ-

J. IX. Quæritur (2.) Num Sagæ possint pluvias, tempestates, grandines ventosque concitare? Affirmamus id cum Theodoric. in colleg. Crimin. c. 7. Lit. L. Excitantur autem Dei permissu à Dæmone intervenientibus sagarum superstitiosis remediis. Idem l. 6. C. d. march. & mal. afferit, quod scil. multi magicis artibus imbuti elementa turbent. Ciet autem diabolus tempestates medicantibus exhalationibus, quas applicando naturalia agentia patientibus facile extrahere potest ex inferioribus terribus partibus, quorum commotione varias tempestates moveat. Fulmen excitaturus materiam movet, evicit nubium que inamiscet. Hanc assertionem nostram ipse sacer codex affirms. Nam Psalm. 73. dicitur ruginem atq; grandines per Spiritus malos esse immisso vid. quoque Job. cap. 1. & 19. Hinc quoque ad Eph. 2. vocatur Princeps aeris, quod eum (divina permissione) moveat. Plura de hac quest. vid. apud Theodor. modo citat. in Colleg. Crimin. d. L.

J. X. Diximus in descriptione Sagarum n. 3. quod sagæ hominibus eorumque bonis nocere maxime studeant, proinde hic sumus exposituri quot modis hominibus insidentur, illisqne Deo permittente noceant. Bodin. de demonom. l. 2. cap. 4. recenset congregatis Sagis reperiri ingentem hircum nigrum Sagas in ejus ambitum saltantes compellantem, cujus partes posteriores ipse face ardente ocularentur. Postea hircum istum igne consumi, de cuius cineribus singulæ caperent ad homines pecudesque interficiendas. Postremum Dæmonem in hasce voces cœlumpere: *Ulciscimini vos, aut mortem appetitis, Lubet hic adjicere ex Speidel Specul. var. Observ. sub voc. Hexen Confessiones Lamiarum quas refert ex designatione quadam Smalkaldica: Sie haben befand / wenn man das Aug- kerig hinter der Thür liegen liese / wolten sie Menschen da- mit verkrummen und verlahmen. Es könnte auch der Teuf- fel sich Leibhaftig darhinter verbergen / ja sie könnten wissen/*

was im ganzen Hause geschehe. Wenn ein Mensch Salz
auff den Teller nehme / und das / was überbliebe / wieder in
das Salz-Fäß thäte / so könnten sie so viel Leute verderben
als von besagten Salze essen... Item wenn Eyer gegessen
würden / und man zerdrückte die Schalen nicht / könnte sie
damit grossen Schaden thun. Wenn ein Mensch frühe
aufstehe / und wasche die Hände nicht / was derselbe den gan-
zen Tag angriffe / davon könnten sie haben und hätten Macht
über solche Sachen. Ja sie könnten als denn machen / daß
demselben Menschen kein Vieh gedeyen könnte. etc. Ha-
ctenus Autor. Confessio quoque sunt Latini, se maxi-
mum damnum inferre posse hominibus vermibus istis,
quos vocant Elben / böse Dinger. Vid. Carpz. p.
I. quest. 50. in Respons. ibidem annexis : Hat Inquisitio be-
fand / daß sie was zur Welt gebracht / so wie eine Hummel
ausgesehen / daraus der böse Feind ein schwartz Pulver ge-
macht und ihr gegeben / womit sie N. N. N. bezaubert /
daß sie beyde sterben müssen etc.

S. XI. Maxime vero solent infidias struere infantib-
us nonduminatis. Binsf. in l. multi C. d. malof. & mathem.
quest. 2. quorum membris vescantur , ne ad confessionem
criminis possint adduci. Hinc legimus eas proprios in-
fantes occidisse Bodin. d. demonum: l. 2. c. 8. eosque coxisse
Carpz. p. I. quest. 50. in respons. ibid.. Hat N. N. befand / daß
sie der Mahprichen Kind gelochet / und in einem Topfe
mit Zauberern zugerichtet / in aller Teuffel Nahmen ge-
segnet / daß es weylich sterben solte. Solent quoque
nutrices desiccare Chirland. de sortil. quest. 6. num. 13. novis
conjugibus impedimento esse , ne sobolem procreare pos-
sint, quod ab illis dici solet , das Nestell verknüppfen. Vid. B.
Schröt. in dissert. d. Lamsius.

S. XII. Queritur (3.) Num Sagæ corporaliter ad
conventus diabolicos in montem Bructerorum ferantur?

Sunt:

Sunt qui negant existimantes Sagarum avolationes itemque choreas esse aniles fabulas. Sed eos omnes, qui choreas omnes imaginarias esse volunt magno in errore hæc rere judicat, *Thom. Mich. apud Klock. vol. 3. cons. 195. n. 119.* cum experientia veritatem earum condocet apud Remig. l. 1. *demonol. cap. 14.* Et hoc multis authoritatibus confirmat Binsfeld. p. 1. de Confess. Mag. Concluſ. 12. Qui affirmati- vam defendunt, provocant ad Sagarum confessiones, quod istz convenient cum vera montis descriptio, & cum reliquarum denunciationibus. Constanter enim eas af- firmare constat, adfuisse ibi eo quos atque tibicines, se suisse admonitas à demono ne signo crucis se munitant &c. Hatt N. N. beland / sie wäre nur z mahl auff dem Blo- ckers - Berg gewesen und auff einer Osen - Krücke zur Feu- er - Mauer oben hinans und nirgends an ins Teuffels - Nah- men gefahren. Ihre Nachbarin die Wötcherin hätte sich mit einer Salben geschmieret / darauff sie beyde in einen Au- genblick auff dem Blockers - Berg gekommen / daselbsten hätten sie Kuchen gebacken / Bier getrunken / aber keinen Wein / auch getanzt / und wären die Spielleute Sac- pfeiffer und Trummelschläger gewesen. Wenn sie dahin kämen / blieben sie ohngefehr ein paar Stunden beysam- men / und hätte allezeit eine junge Braut den Vorreihen. Carpz. p. I. quest. 50. in respons. ibid. affixis. Et ne ipsorum absentia, quando oualintur avolant in montem Bructero- rum à viris sentiatur, scribit Chirland. d. sortil. quest. 7. n. 39. ipsas fascinare tunc viros suos. Speid. in speculo var. ob- serv. sub voce Fahren meminit in superiore Alsacia conti- gisse, quod uxori Præfecti cuiusdam confessa fuerit, se cum maritus epulas adornasset non semel avolasse ad cho- reas Diabolicas, ejusq; locum præsentibus convivis demo- nem interea occupasse. Sepiùs autem contingere Sagas corporaliter non interesse conventibus Diabolicis præsti- giis occupata phantasia, concedimus cum Carpz. p. I. quest.

48. n. 58. ubi refert ipsas facere posse ut licet absint, singula, qvę in eiusmodi conventibus agerentur audiant atq; cernant. Joha. Leib. in respons. i. d. Sag. sic scribit: Es hat eine Person bekennet/sie sey im Bette einmahl eingeschla-
fen/und also bald auf dem Teuffels Zange gekommen/doch aber im Bette geblieben. ic. Plura hoc de quest. vid. apud
Carpz. d. 4.

q. XIII. Queritur (4.) An credendum sit sagis, quando conseruentur se in momento transferri in montem Bructerorum per loca angustiora? Quæstio hæc duo con-
tinet membra. Prius quod spectat, an in momento trans-
portentur, si de possibilitate est quæstio, affirmamus quo-
diam nullum hic cernimus impedimentum præsertim ex
parte Diaboli, qui est Spiritus robustus Eph. 2. qui aëra
facilè potest diffundere, & ob agilitatem naturæ angelicæ
Sagas ad loca remotissima transferre; Nam Diaboli bonis An-
gelis, (qui in momento immensa aëris spatio possunt de-
currere hominesque secum ducere Dan. 14. v. 39. Acto. 8.
39.) potentia naturali dotibusque naturæ sunt pares. Tabor
in tractat. de confrontat. p.m. 137. qui ex Delirione refert ipsos
tantum amisisse dona gratiæ. Monet tamen haec in-
te consulendos esse Theologos. Evincitur quoque quæ-
stio ex cap. 4. Matth. ad quod Theophilus notat Chri-
stum à dæmonie celerrime fuisse transportatum de loco in
locum. Vid. bac de re Theal. Quod attinet alterum quæstio-
nis hujus membrum, negamus Sagas spatio impropositio-
nata penetrare posse, quoniam dæmon essentiam creatu-
ræ immutare nequit. Existimamus proinde sagas, quæ
arbitrantur se induisse formam alicujus animalculi, & per
minimum spatiū penetrasse, deludi usq. B. Schröter. in diff.
antea allegata d. Lam.

q. XIV. Queritur (5.) Num ex congressu Sagarum
cum Dæmonie protes humana produci queat? Neg. id
cum *Carpz.* prax. Crim. quest. 49. n. 35. & argumentamur
ita cum acutissimo Thoma; Nulla substantia producit cor-
pore.

poresam aliquam substantiam, nisi vel eam contineat emi-
nenter vel habeat similitudinem cum effectu in modo es-
sendi, sed solus Deus continet in se eminenter substancialias
corporeas. Inter spiritus vero & substancialias corporeas
nulla intercedit similitudo in modo esseendi Ergo ipsis pro-
ductio non est adscribenda. Nec obstat hic demonem
assumpto corpore ex aere condensato revera cum sagis
concubere. Licet diabolus succubam agens semen hu-
manum suffuretur, illudque postea rursus adhibeat ac ap-
plicet, negamus tamen istud esse prolificum. Exhalavit
enim vis prolificata & iam ob frigiditatem corporis assum-
pti calorem prolificum, qui maximè ad productionem so-
bolis est necessarius, amisit. *Excell. Dn. Scherzer. in Breviar.*
Eustach. p. m. 421. Quamvis itaque proles humana produ-
ci non possit, continentur tamen se partum instar vermi-
um (ut experientia & ipsissimis Sagarum confessionibus
constat) parete *Carpz. pr. Crim. p. 3. quest. annexo resp. XXII.* Sed
neque hos vermes, quos vocant Elben/ bōse Dinger à ex-
mone produci, sed aliunde celerrimè motu locali afferri
credimus. Nam formæ materiales non possunt ex mate-
ria educi nisi mediante alteratione. Sed materiam altera-
re ad recipiendam formam, non est substancialis immate-
rialis, sed materialis, siquidem alteratio fit mediantibus
materialibus qualitatib⁹ activis, quæ non cadunt in spirit⁹.

§. XV. Sed quid si Saga infantem facie diaboli aut
alia forma monstrosa enixa fuerit? Resp. Non posse dici
opus diaboli haec tenus demonstravimus. Putamus autem
illud imaginationi esse imputandum, addatur *De lr. L. 1. c. 26*
q. 3. Nec diabolo partus supposititios esse adscribendos,
quasi ab illo essent producti ex hac tenus dictis fluit. Quod
ipsum quoque confirmat megalander ille Lutherus hisce
formalibus: *Unser H̄Err Ḡott braucht zur Schöpfung
Menschen als ein Mittel / durch dieselben wircket Er /
nicht durch den Teuffel / drum müssen gestohlene Kinder
kehren. Contingere quoque ut Demon ipse sub specie pueri
se substernat, scribit B. Schroter. in modo alleg. dis. de Lam.*

CAPUT III.

VINDICATIONE UT ET INDICIIS HUJUS CRI- MINIS.

§. I.

Crimen hoc duplicitate potest vindicari vel civiliter vel criminaliter. Si civiliter vindicatur, instituitur a iure foederali per maleficium actio ad reparationem damnum illatis, & trahentur etiam heredes Sagarum, ad quos bona earum pervenient ad damnata resarcenda. Besold. p. 5. Consil. 214. n. 11. Et Fiscus, si adhuc obtineretur Confiscatio bonorum, tenetur ad reparationem damni, partique lesa deberet satisfacere Gebani, process. contra Sag. T. 15.

§. II. Si criminaliter vindicatur, institui potest vel Accusatio, vel inquisitio. Illa sit per delationem ad indicem competentem vindicę publicę causā Gadelm. d. Maj. l. 3. c. 2. n. 1. Non obstat hic locus Joh. 8. v. 11. Potest autem quilibet ē populo accusare, quia maleficium inter crima excepta & nefanda reputatur, & illi jus accusandi habent, qui alias non admittuntur, utpote mulier l. 8. ff. 1. Jul. Maj. impubes Farin. l. 1. c. 2. quest. n. 15. Infamis l. ff. ad L. Jul. Maj. Liberi quoque Parentes suos, quoniam hęc accusatio vergit in illorum salutem, & bonum publicum nempe amor Reipl. hic preferri debet bono privato scil. amori: quo deperiunt liberi Parentes suos per cap. literas X. do presumt. Exinde quoque sequitur teneri conjugem accusare conjugem.

§. III. Hac (inquisitio) tunc instituitur, quando cessat accusatio & est legitima judicis competentis super delicto informatio Carpz. p. 3. quest. 107. n. 5. Est autem

vel generalis, quando iudex in genere querit quis sit delicti author; vel specialis, quando inquirit in personam certam, de cuius delicto est certior factus Harz. tract. de Sagar. inquisit. Conclus. 4. n. 1. Brunusian. in processu Inquisitor. c. 2. 3. Hic bene qui judicis fungitur officio cavere sibi debet, ne generalem inquisitionem ita instituat, ut ad certam personam sit directa. Ad specialem autem progredi potest, si in generali inquisitione est certior factus de persona certa, indicisque ad eam sufficientibus, Magnif. Dn. Roth. Praceptor meus aeternum venerandus in discurso super process. Inquisit. in punto Venefic.. Merito hic reprehendimus sententiam Johann. Seiffarti in Gewissens Buch von Herren-Processen in der 12. und 13. Streit-Wede/ qui arbitratur inquisitiones versus Sagas planè esse omittendas, ne innocentes in suspicionem hujus delicti veniant. anè si ea sententia obtineret, magistratus nunquam vera Scripturæ Exod. 22. v. 18. exequeretur.

§. IV.. Inquisitionem autem procedere debent INDICIA qualia sunt (1.) FAMA, quæ tamen certis munitionibus debet requisitis (1.) ut tempus describatur & ante inchoatam causam cœptamque inquisitionem extitisse in articulis proponatur. Hippol. de Marsil. prax. Crim. §. Ut pluri. num. 39. (2.) ut testis dicat se audivisse à pluribus majoritate parte populi (3.) testis nominatum debet indicare illas personas a quibus famam istam hausit Damhoud. prax. Crim. cap. 9. num. 10. ut iudex explorare possit an personæ quoque sint fide dignæ, graves omnique exceptione majoribus per art. 25. Constit. Crimin. Carol. V. in verb. Daß solcher prässer Leumüth nicht von Feinden oder leichtfertigen / sondern von unparteischen redlichen Leuten komme / etc. (4.) testis debet indicare causam orti rumoris Harz. de inquisit. Sagar. Conclus. IV. num. 15. (5.) ut fama non sit vaga neque contraria, sed solida & inconcussa. (6.) ut sit persona, cuæ opinione hominum protali habeatur, der man die Übel veracht zu trauet / Ob dissamationem tamen solam iudex non tam ad capturam procedere potest nisi alia adsint indicia

ciav. g. si diffamata locum mutet audiens de complicibus
comprehensis Berlich. 4. Conclus. 4. num. 26. Et. Nam hoc
indictum auget quoque si diffamata nata sit parentibus ve-
neficis, tunc m. filia talis presumitur Bodin. d. tr. lib. c. 4.
Unde autem haec suspicio oriatur, patet ex preced; §. 7.

c. 2.

§. VI. (III.) DENUNCIATIO Complicum,
quam Carpz. p. 3. quæst. crimin. 122. n. 68. per se solam ad tor-
turam sufficere dicit, si nempe secundum suas qualitates ta-
lis sit, qualem Confus. Carol. art. 31. requirit. Aliter tamen
hic sentit Tabor in tract. de confrontat. part. 4. cap. 2. num. 16
quod scil. requisitis suis munita tantum sufficiat ad incho-
andam inquisitionem, exigendam responsum & con-
frontationem, non v. ad decernendam torturam, quantum
demum opus esse inquit, si ex inquisitione, responce &
confrontatione fortiora indicia emergant. Addit quo-
que lux assertionis rationem hanc, melius scilicet esse pe-
gradus, quam per saltum progreedi in re tanti momenti jux-
ta R. A. zu Speyer / d. anno 1529. §. Item als die Räyser
Regierung ibi. Sachen die des Menschen Ehr / Leib / Leben und
Guth belangen / haben tapferes und wichtiges Rathschlagen
wohl von nothen. Et ita respondisse Ictos Gryphusvaldens
restatur p. 4. c. 5. num. 5. Da nun selbige Personen / woran
bekand worden / solches Lasters hieb vor berüchtiget gewest / ob
solchen Fall müste ihres geführten Wandels halber inquisition
geschehen / etc. Quid vero de denunciationibus sentien-
dum sit, si debitibus qualitatibus destituantur, facile colli-
gero licet, scilicet judicem non posse devenire ad spe-
ciale inquisitionem neque capturam, multò minus tor-
turam. Quod autem soli denunciationi non sit magna si-
des habenda, si non alia adhuc indicia inde probamus. (1)
quod ejusmodi persona denunciantes sicut infames. Te-
stis deponens autem pro delicto debet esse omni exceptione
major artis. 30. § 23. Confus. Crimin. in verb. ein glaubhaftiger
guter und unverwirrlicher Zeuge / der unverleumdet / und son-
dus keiner rechtmäßigen Ursache zu verwerfen ist / add. Spey.

in art. 4th. artis (2.) quod istudam sint. videlicet singula-
res. Sufficiens a. indicium à duobus testibus fide dignis de-
bet probari art. 23. & 34. in verb. Eine Anzeigungs/
soll mit zweyen guten Zeugen bewiesen werden. Et licet multo
tarum sagarum adfint confessiones aduersus personam an-
teas non diffamatam à personis fide dignis, nullam tamen
eis fidem esse tribuendam putamus per eam que tradit Coth-
mann. 1. respons. 12. num. 267. Rationem autem reddere fer-
rent hanc Doctores quod unius sagaz denunciatio per alte-
rius denunciationem non habilitetur, quia quod nihil est,
supplementum non recipit Tabor. d. tr. disp. 1. n. 35. pag. m. 30
(3.) quod experientia testis sit. Sagas denunciantes vel ob-
summos cruciatus, vel ut liberentur, sepè honestissimas
matronas Veneficas exclamasse juxta Cothm. 4. l. ut &c.
Fichard: Aus vielfältiger Erfahrung ist bewußt / daß die He-
ren den Gebrauch haben/ die fürnehmsten ehrligsten Matronen
anzugeben/ zum Theil darum/ daß sie verhoffen/ wenn der selben
verschont werde/ so könnte man mit Fug sie nicht straffen/ zum
Theil auch darum/ daß sie gerne sehen wöllten/ daß nur viele
auch mit gehen und leiden müsten/ und wenn sie verbrennen/
daß die ganze Welt verbrennete/ etc. (4.) Hier posse credi-
mus dæmonem honestaz personæ speciem representare
Meyhart: in der Christlichen Erinnerung/ wie das abscheuliche
Easter den Hexerey mit Ernst auszurosten cap. 33. in verb. Der
Teufel kan auch wol unschuldige Personen vorbilden und præ-
sentiren, damit er sie in Lebens, Gefahr und umb ihre Ehre bringt
ge etc. Addatur Brunmann. cap. 8. num. 65. process. Inquisit.
ubi adducit exemplum Samuelis representati Sauli Farinac.
9. 185. f. 8. Proinde Augustinus ait: Si sola nominatio
sufficeret, multi innocentes damnarentur, quia falso sepè
nominantur. Nihil fidei esse tribuendum denunciatio-
nibus sagarum, licet ad finem vitæ in iis persistant, scri-
bit Reink. in respons. d. Sag. quæst. 3. utiturque arg. l. 3. f. 1. ad
st. syll. Quid sentiendum autem sit de illis inter quos est
eitam Laymann. qui indistinctè omnes personas modò sint
denunciatæ, scilicet capiendas & torquendas afferunt, ex

hac tenus dictis constat. Non obstat hic dictum Salvato-
ris. Matth. 18. v. 16.

§. VII. **III.** est FUGA, si scilicet diffamata ante citati-
onem fugam attipuerit. Si enim post institutam accu-
sationem aufugietit, ex timore id fecisse putatur *Farin. qu.*
48. n. 27. Brunn. pr. Inq. cap. 4. n. 36.

§. IX. **IV.** FREQUENS domicili mutatio à diffa-
mata facta, postcaptas complices. Circumspectus judex
autem hic inquireret, ex quibus causis mutatio ista sit suscep-
pta, an etiam de veneficio suspecta nomen mutaverit
Del. lib. 5. Sect. 4. §. 8. Non leve. **V.** indicium est si diffa-
mata objectum sibi crimen taceat, illudque non vindicet.
Tacendo enim, ut commune sonat proverbium, consen-
tire videtur.

§. IX. Indicia quæ ad torturam sufficiunt, sequen-
tia in constitut. *Crimin. art. 4.4.* continentur. Inter ea (1.)
est, si quis fateatur se addidicisse artem magicanam & offe-
rat se simul ad docerendum alios istam, in verb. Wenn je-
mand sich erbeut andere Zauberer zu lernen. (2.) quando sor-
tilegus alteri minatus sit incantationem & effectus ita fu-
erit secutus in verb: oder jemand zu bezauern drouet / und
dem Bedrängten vergleichet geschiehet ic. (3.) Si interveniat
familiaritas & conversatio frequens cum Sagis & Veneficis
convictis in verb: auch sonderliche Gemeinschafft mit Zau-
bern und Zauberinnen hat. Addatur *Corbm. I. resp. 12. n. 218.*
(4.) Si quis res de veneficio suspectas secum habeat, aut
gestibus vel verbis utatur, quæ indicare solent incantati-
onem in verb: oder mit solchen verdächtigen Dingen/ Geber-
den/ Worten und Wesen umbgehet / die Zauberer auf sich
tragen / v. g. si suspecta de veneficio instructa sit busoni-
bus & in ejus ædibus hostiæ, aut membra humana repe-
riantur. *vid. Stephan. in nov. ad h. art. i.* Additur quoque ibi-
dem tunc enarrata indica sufficere ad torturam si accedat
fama (à fide dignis personis orta) in verb: und dieselbige
Person desselben auch sonst berüchtigt etc. vel concurrat ali-
ud indicium loco famæ. *Kistwach. tr. de indic. ad tort. suff.*

Manz.

Manz. nosat. ad hanc. artic. 44. n. 15. quod ob indicia in oculos hominum incidentia & criminis propinquiora carcer & tortura possit decerni, licet persona integræ famæ futuræ reputata.

§. X. Præter allegata indicia, enumerari solent sequentia (1.) Si diffamata extra judicium dixerit, se hunc vel istum veneno læsisse *Godelm. d. tr. cap. 10. lib. 3.* (2.) Si quis le ipsum damnaverit, antequam accusatur *Bod. dict. loco.* (3.) Si superstitionem morborum sanationem suscepit de beneficio suspecta, wenn sie für gibt daß sie könne die Elben abtreiben x. (4.) si suspecta ejusmodi persona visa sit pulverem super grege pecorum spargere, eaque repente perierint, sive animali potum præbuerit, quod postea statim concidat *Godelm. d. Lam. Lib. 3. c. 10. n. 27.* (5.) Si in arcu diffamat personæ inveniantur literæ mutuam obligacionem inter Dæmonem & Sagam indigitantes *Bod. d. tract. l. 4. c. 2.* (6.) Si diffamata aliquem tangere videatur, atque ille repentinos dolores sentiat & moriatur aut subito morbo corripiatur. (7.) Si ea, quæ vesperi incubuerit lecto, domo absit foribus occlusis, posteaque revertatur. *B. Schröd. in diss. d. Lam.* ubi hæc fusiū pertractantur (8.) si suspecta de beneficio variet in confessione *Stephan. ad artic. 31. Constit. Carol. Farinas. quæst. 52. n. 62.* dicit quod hoc indicium alia desideret adminicula, si judex variantem ad torturam rapere velit, *Tabor. sit. tr. d. Confrontat. part. 4. c. 5. n. 5. p. 128.* vult contra variantem confrontationem esse decernendam antequam ad torturam judex descendat. Erita quondam respondisse Serenissimo Cuidam Principi Jctos Gryphusvaldens. ibid. testatur.

§. XI. Debet autem maleficus eo casu ob cnumerata indicia ad torturam trahi, cum veritas aliter haberi non potest, nisi per torturam *Harz. Conclus. 8. n. 1. seqq.* Nam si spes supereft, veritatem aliter posse explorari, quæstiones sunt differendæ. Quando autem ad torturam est progrediendum, solet indici à Facultatibus vel primus gradus, das der Gefangene mässiger Weise appugnaffen vel secundus:

cundus: daß der Gefangene vermittelet der Peinlichkeit zu besfragen/ vel testius, daß der Gefangene mit ziemlicher Schärfe anzugreissen. Brunman. c. 8. n. 43. process. inquisitor. Addatur Carpz. q. 117. n. 57.

§. XII. Si Sagam in tormentis crimen maleficii fuerit confessa, postea per spontaneam confessionem extra locum torturæ id debet ratificari juxta arric. 56. Constat. Criminal. Et hæc ratificatio etiam est necessaria post factam territionem Farin. quest. 83. n. 70. Quid autem obtineat, si Sagam spontanè confessione in tormentis factam confessionem ratificare nolit, exponit B. Brunnus. process. Inquis. c. 8. n. 84. scilicet Sagam tormentis rursus esse subjiciendam. Tabor. p. 3. n. 20. tratt. de confrontat. adducit Sagam ob denegatam ratificationem ter fuisse ad torturam raptam, quoniam nullas negationis seu revocationis causas afferre potuerit.

§. XIII. Hactenus diximus de gravioribus indiciis: leviora sunt hæc: (1.) si stigma aliquod à diabolo inustum est. Leußels. Krat. apud suspectam personam reperiatur. An tale sit cognoscitur tunc quando illa pars corporis, in qua cernitur ejusmodi cicatrix est insensibilis & sanguis inde, licet acu perfrangatur, non promanat Fach. l. 1. conf. 97. n. 20. (2.) Si Draco videatur volare ex diffamatæ ædibus. Indicium hoc maxime est dubium, quoniam etiam datur genus dracorum naturale, quod est meteoron ignitum in sima Regionis aërez, quodque ob aërem temperatorem culminibus ædium solet incubare. Ad disserendum genus draconum diabolicum à naturali, observari debet, an tale phasma videatur szpius & inusitato tempore super certis ædibus, itemque an alia adhuc concurrentia indicia Rennig. in sua Densionol. l. 1. c. 4. (3.) Huc referre etiam volunt quidam si lacrymas suspecta emittere non possit. At Berlich. p. 4. Conclus. 4. n. 60. planè id vocat superstitionis indicium Dair. d. disp. mag. l. 5. sect. 4. frivolum & innane signum. Medici enim dicunt apud nonnullos homines defigere humidum lacrymale ob cerebrum

siccum;

siccum: *Vid. Lipold. epitom. Delict. c. 8. n. 12.* Malè proinde concluditur: hæc vel illa persona non potest lacrymas effundere. Ergo est suspecta de beneficio. (4.) Nonnullis in locis inter indicia quoque refertur, si diffamata in aquam frigidam immersa supernatet, qualis consuetudo obtinet in Westphalia *Crus. p. 2. de indic. cap. 32.* Item in Norwegia & dicitur *Wasser-Spiel.* Sed meritò hæc consuetudo tanquam irrationalis à Theol. & Jetis reprobatur. Nam santes personas fuisse submersas, insolentes verò super aquam natasse, exemplis demonstrat *Hark. in Inquis. Sagar. Conclus. VI. n. 30.* (5.) Cruentationem inter non levia indicia refert *Boer. quest. 166.* Enim verò licet aliquando evenatus indicio responderit, attamen cum Boërio non consentimus, quoniam facti ratio atque justitia ex evenitu fortuito dependere aut judicari non debet. *Tiraquel. d. paen. temper. consil. 51. num. 7. 9. vid. Hark. d. tr. Conclus. 8. num. 22.*

§. XIV. Signa exteriora quibus sagas dignosci volunt sunt hæc: Si Sagæ totum visum habeant obliquum, quem ex visione, apparitione & collocutione malorum spirituum seu dæmonum oriri putat *Tabor. de confront. disp. I. th. 4.* item si libenter humum quam Cœlum intuentes Roman. instruct. judic. process. contra Sag. art. 7. §. 10.

CAP. IV.

DE POENA SAGARUM.

§. I.

SI Reus hujus criminis debito modo fuerit convictus debita quoque pœnâ est plectendus. Parvi autem pendimus hîc ea, quæ afferuntur in contrarium à Wiero strenuo Sagarum propugnatore de præstig. dæmon. in quibus scribit ea, quæ tribuantur Sagis esse vanissima Commen-ta, & proinde istas mulierculas miserias potius commis-satione esse excipiendas, quam pœna afficiendas.

§. II. In eandem quoque inclinat sententiam vel potius impietatem Johannes Franciscus Ponzinibius, Jctus Florent. qui in tract. de Lam. assertio non erubescit, omnia Sagorum dicta esse vanitatibus atque mendacii plena iustumq; eas concremari. Sed horum errorem egregie & dilucidè monstravit Bodin, ut & Carpz. prax. Crim. p. 1. quæst. 48. num. 10. Certissimum enim est hosce autores instantum errorem prolapsos, esse convictos (1.) ex jure divino, in quo hæc sole meridiano clariora habentur verba: Incantatricem non patiaris vivere Exod. 22. v. 18. Hic vero sub voce non comprehenduntur soli venenarii (ut vult Wierus) sed omnes, qui fascinacionibus utuntur Bald. Cas. Conscient. l. 3. cap. 5. cas. 13. (2.) Jure Naturæ & Gentium. vid. Plat. L. II. d. Legib. (3.) Jure Civili §. 5. I. de publ. judic. l. 5. §. fin. C. d. walef. & mathew. Obtinebat quoque olim Confiscatio honorum ant. Gazares. C. de Heret. quæ tamen postea est abrogata per ant. Bona. C. de bonis proscriptor. Nec obstat Crimen hoc esse occultum & proinde Soli Deo καρδιογνώσην judicium de Sagis esse committendum. Ad hoc respond. Hark. Conclus. I. n. 1. 2.

§. III. Poena autem, qua hodie Sagz sint afficiendæ, determinatur Constit. Crimin. artic. 109. in verb: So jemand den Leuten durch Zauberey Schaden zugefüget/ soll man ihn straffen vom Leben zum Todte / und man soll solche Straffe mit dem Feuer thun. Wo aber jemand Zauberey gebrauchet/ und damit niemand Schaden gethan hätte/ soll sonst gestraft werden/ nach Gelegenheit der Sachen / darinnen die Urtheiler Raths gebrauchen sollen. In foro Saxon. distinguitur, an Sagz pactum expressum injerint cum Diabolo, & igne sunt cremandæ, Carpz. prax. Crim. p. 1. quæst. 50. n. 37. 8. an vero sine pacto expressio cum Diabolo commercium habuerint hominibus eorumq; bonis noctuerint, & poena gladii sunt plectendæ Constit. Elect. p. 4. Const. 2. p. 75. Si vero cum Dæmone conuebuerint, rogo imponendæ sunt Carpzov. 4. c. 2. 4. 3. Et hæc poena quoque obtinet, licet nemini noctuerint modò cum Dæmone nefandam libidinem exercuerint.

erint. Stephan. ad artic. 109.
publ. judic.

§. IV. Nec leviori pœna
est vindicandum. Concurrunt enim
pe, (1.) Læsa majestatis divinæ, dum Sag.
ad hostem humani generis. (2.) Sodomitæ
(4.) homicidii. (5.) blasphemiz, si quiden
convitiis Summum Nuisen ex proscriptis
verbis: Nun seh' ich meinen Stern und
meinen Herrn / abnegant. Harz. Conclus. r. n.
refoes. Richt. decis. 57. n. II.

§. V. Plura in hac amplia
gi debuissent. Enim vero cum us
mihi instruta librorum suppelle etile destituto ratus sum
discursum elaborare non licet, dicta sufficiant. Inter
rim Tibi ô Deus pro concessis mihi hactenus viribus gra
tias ago immortales, Tuo Sanctissimo Nomini sit.

Laus & Gloria in infinitas Seculorum.

myriades!

ponas has, Igne, Sagis, Vtore
disti,
Tibi præmia summa
abit.

Eximio Dno Authori
amicam. 69 m.
suis gratiis.

JOH. VOL. manu D.
& P. fcs.

I on spernis nostros C O L E R E Heliconis
amores,
Sed studii quæris nobilioris opes.
Non curas, nec sola placent ænigmata juris:
Ni partem faciat p̄ nos alma cohors.
Jam numeri, vittæ, nodi, verbena, molæque:
Ac totum cordi est sacrilegum studium:
Hoc et tuum doctis specimen positurus, u
ingens
Præclaræ mentis nomen abinde detur.

f.

HENR. B. Roth / D.
P. P.